

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ
ФАКУЛЬТЕТ СЦЕНІЧНОГО МИСТЕЦТВА
Кафедра майстерності актора

АНОТАЦІЯ

До творчого проєкту

**Захист сценічного образу Каті в дипломній виставі за п'єсою Ганни
Яблонської «Двері»**

На здобуття освітнього ступеня «Бакалавр»

Виконала:

Здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Галузь знань 02 «Культура і мистецтво»

Спеціалізація 026 «Сценічне мистецтво»

Дар'я КУЛИКОВА

Керівник творчого проєкту:

старший викладач кафедри майстерності актора, заслужений працівник культури України

Леонід КОСМІН

Рецензент: директор, головний режисер Харківського академічного театру музичної комедії, заслужений діяч мистецтв України
Ігор КОВАЛЬ

Допущено до захисту

Зав. кафедри _____/Віталій МІЗЯК/ 11

червня 2025 року

Харків 2025

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ1. АНАЛІЗ ЛІТЕРАТУРНО-ХУДОЖНЬОГО ДЖЕРЕЛА.....	5
1.1. Життєвий та творчий шлях Ганни Яблонської.....	5
1.2 Історія написання та особливості художнього втілення п'єси “Двері”.....	7
1.3 Розбір основних подій згідно сюжету	10
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА РОБОТИ НАД СТВОРЕННЯМ СЦЕНІЧНОГО ОБРАЗУ.....	14
2.1 Характеристика та аналіз образу Каті : психологічний портрет та мотивації.....	14
2.2 Образ Каті та її взаємовідносини з іншими персонажами.....	15
2.3 Робота над характером та характерністю.....	16
2.4 Надзавдання та наскрізна дія ролі.....	17
РОЗДІЛ 3 СЦЕНІЧНЕ ВТІЛЕННЯ ОБРАЗУ.....	20
3.1 Використання виразних засобів для становлення сценічного образу (голосова та пластична характеристики, темпоритм ролі)	20
3.2 Костюм , грим та реквізит.....	21
ВИСНОВОК.....	23
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	25
ДОДАТКИ ФОТО -,ВІДЕО-.....	27

ВСТУП

Творчість Ганни Яблонської, сучасної української драматургині, займає особливе місце в новітній театральній культурі. Її п'єси — це зразки соціально-психологічної драми, що поєднують глибокий аналіз внутрішнього світу персонажів з болісною актуальністю тем, які хвилюють суспільство сьогодні: ізоляція, самотність, насильство, відчуження. П'єса «Двері» — одна з найяскравіших робіт авторки, в якій у замкненому просторі кімнати розгортається складна й тонка психологічна історія про двох жінок із різних соціальних світів. Камерна, майже інтимна історія про зустріч двох жінок, двох світів, двох внутрішніх трагедій у тісному просторі старого гуртожитку. Особливу цінність п'єси становить її глибокий психологізм, тонкий діалог, побудований на напівтонах, паузах, зламаних фразах, за якими ховається справжнє життя. «Двері» — це п'єса про біль, який не кричить, а мовчкиприсутній у кожній репліці. Про людську вразливість, яку не сховати навіть за грубими словами. Про крихкий зв'язок, який може народитися навіть у темній кімнаті гуртожитку, якщо наважитися бути собою.

Через образ головної героїні Каті — столичної журналістки, що потрапляє в атмосферу глухого провінційного гуртожитку — розкриваються питання соціального статусу, внутрішніх бар'єрів, пошуку себе та зустрічі з власною вразливістю. Спостерігаючи за її трансформацією, ми можемо простежити, як страх, контроль і дистанція поступово змінюються на емпатію, прийняття й внутрішнє оголення. Саме ця зміна є драматичною й людською сутністю ролі.

П'єса ставить перед глядачем багато питань, що залишаються відкритими: як знайти спільну мову з «іншим»? Чи можна подолати соціальні й психологічні межі? Що означає бути почутим і бути живим у світі, де часто панують байдужість і мовчання? Актуальність теми зумовлена тим, що п'єса піднімає низку проблем, близьких сучасному глядачеві: це і тема самотності в соціумі, і питання

насильства — фізичного та психологічного, і відсутність порозуміння між людьми з різних соціальних прошарків. Образ дверей, як метафора межі між собою та світом, залишається надзвичайно промовистим і нині, коли питання особистої замкненості, страху перед близькістю, втрати себе й прагнення до іншого набувають нового звучання у час загального емоційного вигорання, війни, соціальної тривожності.

Мета творчого проєкту — дослідити теоретичні та практичні методи роботи над роллю Каті та втілити їх у сценічному образі. Для досягнення цієї мети необхідно вирішити такі завдання:

- дослідити творчість і життєвий шлях Ганни Яблонської;
- ознайомитися з історією написання п'єси та її художнім наповненням;
- проаналізувати характер, мотиви та характерність Каті;
- визначити використані виразні засоби для створення сценічного образу;
- виявити надзавдання та наскрізну дію ролі.

РОЗДІЛ 1

АНАЛІЗ ЛІТЕРАТУРНО-ХУДОЖНЬОГО ДЖЕРЕЛА

1.1. Життєвий та творчий шлях Ганни Яблонської

Ганна Яблонська (справжнє ім'я — Ганна Миколаївна Машутіна) народилася 20 липня 1981 року в Одесі. Вона була яскравою представницею нового покоління українських драматургів початку XXI століття, які поєднували глибоку соціальну чутливість з тонкою психологічною інтуїцією. Її твори, написані російською мовою, однак глибоко вкорінені в українську реальність, відображають суспільні трансформації, особисті трагедії та внутрішні кризи «маленької людини».

Вона вивчала не драматургію, а право. Ганна закінчила юридичний факультет Одеського національного університету, і ця освіта певним чином відображається в її п'єсах: вона вміла бачити механізми соціальної несправедливості, глибоко розуміла систему і те, як вона тисне на людину. До того моменту, як стала відомою драматургинею, Ганна писала вірші. Її поезія була ліричною, але вже тоді в ній відчувалася глибина, схильність до психологізму, внутрішнього болю. Поезія допомогла їй сформувати особливий стиль діалогу у п'єсах — щільний, метафоричний, емоційно насичений. Яблонська писала насамперед про звичайних людей, змучених побутом, самотністю, страхами й невисловленими почуттями. Герої її п'єс — це не героїчні постаті, а прості особистості, що шукають вихід з духовної кризи, виявляють гідність у непримітному житті.

П'єси драматургині, такі як «Двері», «Язичники», «Пастка», «Сцени з сімейного життя» отримували схвальні відгуки театральної спільноти. Особливо високо була оцінена її здатність створювати діалог, який несе в собі підтекст, тишу, паузу, — тобто все те, чим дихає сучасний театр.

Її роботи ставили в Києві, Одесі, Варшаві. Вона належала до нового покоління українських драматургів, які створювали п'єси на межі соціального реалізму, психологічної драми та ліричної філософії.

Життя Ганни Яблонської обірвалося трагічно 24 січня 2011 року внаслідок теракту в аеропорту Домодедово, коли вона прибула на церемонію нагородження як лауреатка премії за свою драму. Їй було лише 29 років. Іронічно, що Ганна боялася літаків. Її близькі згадують, що кожен виліт був для неї сильним стресом. Тим страшнішою виглядає іронія долі: її життя обірвалося саме під час прибуття до Москви літаком.

Смерть молодой драматургині стала шоком для театрального світу, але її творчість залишила по собі глибокий слід — чесна, болісна, людяна. Після трагедії в Домодедово театральна спільнота вшанувала пам'ять Ганни проведенням читань її п'єс по всій Україні, а також у Польщі. У деяких театрах донині щороку ставлять уривки з «Дверей» або «Язичників» у пам'ять про неї.

Творчі особливості драматургії Ганни Яблонської

Соціальний реалізм — її герої часто живуть у провінціях, гуртожитках, у складних умовах, і саме через побут розкривається драма.

Психологічна глибина — персонажі мають складні внутрішні конфлікти, не завжди очевидні зовні.

Символізм у просторі — кімнати, двері, шум води чи замкнене вікно — усе це не випадкові деталі, а художні метафори.

Мова пауз і підтексту — Яблонська майстерно працює з тим, що не сказано прямо, з тишею, яка говорить більше за слова.

Її п'єси не мали жорсткої структури. Яблонська належала до так званої "нової драми" — театрального руху, де важливі не класичні композиції, а живий діалог, документальність, розмитість меж між побутовим і метафізичним. Вона не боялася залишити питання відкритими, не робити висновків за глядача.

Тема жінки — в центрі часто героїні, які стикаються з насильством, приниженням, самотністю, але не втрачають здатності відчувати, любити і співчувати.

1.2 Історія написання та особливості художнього втілення п'єси «Двері»

П'єса «Двері» Ганни Яблонської є зразком сучасної соціально-психологічної драми, що поєднує побутовий реалізм з філософською символікою. Незважаючи на зовнішню простоту сюжету, твір містить глибокі сенси, пов'язані з темами ізоляції, насильства, втечі від реальності, потреби у близькості та внутрішньому зціленні. Теоретичний аналіз п'єси дозволяє розглянути її як багаторівневий драматургічний текст, що відкривається не лише через дію, а й через підтекст, мовчання, паузи та психологічну напругу між персонажами.

П'єса була написана Ганною Яблонською у період її активної творчості, орієнтовно між 2008 і 2010 роками. Це був час, коли авторка вже набула репутації тонкого, глибоко соціального драматурга, представниці нового покоління українських митців, які не боялися порушувати важкі теми-насильства, приниження, самотності, емоційної ізоляції. У цей період Яблонська працювала над кількома п'єсами, які мали спільні риси: камерність, гострий психологізм, трагічний підтекст за буденними діалогами.

Соціальна атмосфера п'єси тісно пов'язана з реаліями провінційного життя, яке Ганна добре знала. Одеса, де вона народилася і жила, часто ставала джерелом спостережень для її творчості. Біляївка, у якій відбувається дія п'єси, — реальне містечко в Одеській області. Проте в творі воно набуває узагальненого значення:

провінційна глушина, місце зламаних життів і втрачених надій, де час пливе повільно, а біль накопичується роками. Ймовірно, натхненням для написання могли стати справжні життєві історії жінок, що пережили домашнє насильство.

Сюжети, пов'язані з болем і соромом жертви, емоційною залежністю, відчуттям пастки, звучать у п'єсі з такою щирістю й точністю, що важко сумніватися в їхній реалістичності. Героїня Саша не вигаданий образ, а збірна правда про тисячі жінок, які не можуть (або не вміють) втекти від жорстокого середовища. Також важливим чинником є вплив «нової драми», у руслі якої працювала Яблонська. Цей театральний напрям відкидає традиційну тричастинну структуру, не прагне до глибокого емоційного очищення чи розв'язки, а більше фокусується на фрагментах життя, де головне — не сюжет, а напрям діалогу, напруга між рядками, пауза, тиша. Саме тому п'єса «Двері» — надзвичайно сценічна, хоч і побудована всього на двох героїнях.

Також існує припущення, що п'єса створювалася у співпраці або принаймні з орієнтацією на театральне читання чи майбутню постановку, оскільки її текст добре структурований для лабораторної роботи — мінімум декорацій, концентрована дія, психологічна напруга.

Таким чином, передумови створення п'єси поєднують кілька важливих факторів: особистий і соціальний досвід, глибоку емпатію до жіночих долі, естетику нового театру, камерний формат сцени та потребу сказати чесне слово про мовчазний біль.

Жанрово-стильові особливості.

П'єса належить до камерної соціально-психологічної драми з елементами ліричної притчі. У творі лише двоє головних персонажів і одна локація, що забезпечує сконцентровану дію. Діалоги позбавлені театральної умовності - вони живі, побутові, з паузами, перебиваннями, неофіційною лексикою. Це відповідає

стилістиці нової драми, до якої належала Ганна Яблонська. Стил ь п'єси мінімалістичний, однак саме через цю простоту відкривається глибина: через незначні деталі, короткі фрази, емоційно вивірену мову, драматург відкриває цілий всесвіт людських переживань.

Конфлікт і структура.

Конфлікт у п'єсі - внутрішній і міжособистісний. Зовнішньо- це конфлікт двох жінок, які змушені перебувати в одному замкненому приміщенні. Внутрішньо -це конфлікт Каті зі своєю самотністю, втомою, емоційним вигорянням; і Саші - з її травмою, залежністю, пригніченістю. Замкнені двері стають символом цих замкнених станів, неможливості втечі або уникнення контакту.

Структурно п'єса має три частини, які відповідають трьом етапам:

Зіткнення, тобто, опір, агресія, іронія. Відкриття-сповідь, спільність, людяність. Зцілення - ніжність, довіра, нова близькість. Ця структура - не зовнішня, а психологічна, і саме вона визначає ритм сценічного втілення.

Символіка:

Центральний символ - двері, які не відкриваються. Вони є: фізичною перешкодою; метафорою внутрішнього замикання; образом страху вийти за межі звичного болю; точкою переходу (в інше життя, в іншу себе, в інше ставлення до світу).

Інші символи: крапання води (час, що повільно тече і руйнує), темна кімната (ростір ізоляції, психологічної пастки); алкоголь (як засіб розслаблення, але й знак втечі); дотик (як акт прийняття іншого).

Жіночі образи:

Обидві героїні Катя й Саша - є повноцінними, глибокими образами. Вони різні за статусом, мовою, досвідом, але їх поєднує одне - відчуття емоційного

спустошення. Через їхню зустріч Яблонська показує, що ні освіта, ні професія, ні стиль життя не рятують від самотності, і лише щирий контакт «на рівних» може дати надію.

Відомі сценічні втілення п'єси «Двері»:

Театр «ДАХ», Київ (читка-постановка, 2011). Після трагічної загибелі Ганни Яблонської в січні 2011 року в київському театрі «ДАХ» пройшли читання та сценічна версія п'єси «Двері». Це була напівдокументальна постановка, створена в пам'ять про авторку.

Театр «Живий голос», Харків, 2012

У Харкові п'єсу поставили у рамках молодіжної театральної лабораторії під керівництвом режисера Івана Орленка.

Онлайн-читання в Польщі (Фестиваль української драми у Вроцлаві, 2022) Під час повномасштабної війни інтерес до українських авторів, зокрема Яблонської, виріс. На фестивалі було проведено онлайн-читання п'єси «Двері» польськими акторами у перекладі.

1.3 Розбір основних подій згідно сюжету

Тема- зіткнення двох світів, два світи, які ніколи не повинні були б перетинатися, однак потрапляють в одну реальність. Це самотність, безвихідь і прихована людяність у двох героїнь: журналістки Каті та місцевої прибиральниці Саші. Крім того, п'єса досліджує соціальні та психологічні аспекти цих двох персонажів, які опинилися в ситуації замкненого простору, що ще більше загострює їхні внутрішні конфлікти.

Ідея п'єси полягає в тому, щоб показати зіткнення різних соціальних та психологічних реальностей через взаємодію двох жінок з різних сфер життя. Катя,

яка приїхала з великого міста, і Саша, яка живе в цьому середовищі, однак кожна з них стикається зі своїм внутрішнім світом болю та самотності. П'єса піднімає питання того, як соціальний статус, наявність або відсутність певних можливостей впливає на людину та її взаємодію з іншими. Водночас, в кожній із них можна побачити людяність, яку вони намагаються приховати або втрачають у світі соціальних відносин.

Основні події:

Приїзд Каті в громадський хостел (громадський готель). Катя, столична журналістка, приїжджає в громадський хостел для того, щоб працювати над своєю статтею. Вона стикається з іншою, незнайомою і незрозумілою для неї реальністю.

Знайомство з Сашею. Катя зустрічає Сашу, місцеву прибиральницю, яка через свою втомленість заснула прямо під час прибирання кімнати . У спробах вибратися з номеру ключ ломається і застрягає прямо в отворі . Вони належать до різних соціальних прошарків і ми бачимо дві протилежності. Де Саша, відповідаючи на питання хто вона , представляється «Ніхто» ,а в підсвідомості Каті, це найстрашніше «Тому що ніхто – це порожнеча». Але згодом розуміють, що обидві переживають внутрішню самотність і важкі життєві обставини. Спілкування між ними стає точкою зіткнення різних світів. Розкриття внутрішнього світу героїнь. В процесі розвитку п'єси починають розкриватися особисті переживання обох жінок. Катя відчуває на собі тиск великих міст і швидкоплинного світу, Саша ж намагається знайти свій шлях у замкнутому світі провінційного середовища.

Конфлікт між соціальними статусами. Протягом розвитку п'єси виникають нерозуміння через різницю у соціальних статусах і поглядах на життя. Катя дізнавшись, що чоловік Саші емоційно і фізично гвалтує її ,не розуміє чому так

важко зібрати речі та піти від нього. На що Саша і відповідає: «Якщо ти – ніхто, то піти можеш лише у порожнечу ».

Шлях до розуміння та прийняття. Після взаємного нерозуміння і боротьби за місце у світі, героїні починають усвідомлювати свої паралельні життя, хоча й не можуть вийти за межі своїх соціальних бар'єрів. Це прийняття допомагає героїням знайти якусь внутрішню гармонію.

Фінал. Фінал п'єси символізує своєрідне звільнення героїнь від зовнішнього тиску. Вони залишаються поодинокі, але це вже не є таким важким тягарем, як на початку п'єси. Вони сприймають свої внутрішні світи як частину великої системи, де кожен з нас має своє місце, хоча й не завжди усвідомлене.

Ці події висвітлюють важливі теми домашнього насильства, самотності, соціальної нерівності та внутрішнього пошуку через взаємодію двох абсолютно різних людей, які все ж таки мають багато спільного в їхніх переживаннях.

Вплив вистави на формування особистості в сучасному світі

Вистава «Двері» Ганни Яблонської має глибокий вплив на формування особистості в сучасному світі, адже вона змушує глядача задуматися про найважливіше — людяність, співчуття, гідність і межі байдужості.

На перший погляд — це історія випадкової зустрічі журналістки Каті та прибиральниці Саші, замкнених у кімнаті. Але поступово ця замкнена кімната перетворюється на символ нашого суспільства — де стикаються різні світи, болі, досвіди. Катя, людина “великого світу”, стикається з реальністю глибокої провінції — зі справжнім насильством, безвихіддю, мовчазною боротьбою. Через це вона змінюється, поступово втрачає зверхність, починає слухати, бачити іншу людину.

Для глядача це — нагадування про важливість емпатії та критичного мислення. Вистава ставить незручні питання: Хто ми в цьому світі — Катя чи Саша? Як ми сприймаємо чужий біль? Чи здатні ми виходити за межі своїх «дверей» — свого комфорту, упереджень, страхів?

Отже, «Двері» не просто показують реальність — вони формують свідомість, яка здатна бачити за соціальними ролями людину, а за замкненими дверима — вхід до розуміння себе й інших. Це важливий досвід для особистості, яка прагне бути чесною, відкритою та справжньою в сучасному, часто цинічному, світі.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДИКА РОБОТИ НАД СТВОРЕННЯМ СЦЕНІЧНОГО ОБРАЗУ

2.1 Характеристика та аналіз образу Каті: психологічний портрет та мотивації.

У процесі аналізу образу Каті у п'єсі Ганни Яблонської «Двері» я використовувала комплексний підхід, поєднуючи літературознавчий, психологічний та сценічний аналіз, а також елементи особистого проживання ролі.

Найперше, я звернула увагу на її професію — журналістка. Це не випадкова характеристика. Для мене важливо було зрозуміти, як саме робота журналістки формує її поведінку. Катя приїхала до провінції з чітким професійним завданням — взяти інтерв'ю, розкрити тему, «зробити матеріал». Але з перших хвилин вона стикається не з інформацією, а з живим болем — чужим і своїм водночас.

Журналістська звичка спостерігати, але не включатися емоційно в події, спочатку проявляється як холодність, іронія, дистанція. Вона сприймає все як об'єкт для репортажу, але поступово розуміє, що ця історія — не про інших. Вона — всередині неї. Саша «ламає» цю роль стороннього глядача. І я намагалась прожити цю зміну — від позиції «я вчу, я аналізую» до «я слухаю, я відчуваю». У сценах, де Катя записує розмову на диктофон, я відчула її професійну звичку контролювати ситуацію. Але поруч із Сашею ця звичка стирається. Катя раптом втрачає орієнтири: що тут — історія для газети, а що — її особиста драма? Це дало мені акторську задачу: грати людину, яка звикла мати чіткі межі, але ці межі починають танути. У процесі репетицій і читання тексту я намагалась відчутти не лише зовнішні риси Каті — стиль одягу, інтонацію, тембр голосу, — а й її внутрішню самотність. Вона

втомлена не лише від дороги чи недосипання — вона втомлена життям, де багато розуміння, але мало відчуття.

Для Каті ця ніч стає не лише емоційним зламом, а і моментом внутрішнього пробудження, коли професійна маска падає, і проявляється справжня вона — жива, ніжна, розгублена.

2.2 Образ Каті та її взаємовідносини з іншими персонажами

Я працювала з образом Каті як із жінкою, яка знає багато фактів, але мало почуттів. Завдяки цьому роль Каті — це не лише акторський виклик, а й глибоке емоційне завдання: відкрити людину, яка не хотіла відкриватися нікому. Також я розглядала Катю в контрасті до Саші: міська журналістка й провінційна прибиральниця.

Катя приїжджає до «готелю», який насправді є старим радянським гуртожитком. Вона дивиться на Сашу зверхньо, як на типову прибиральницю з «сірої маси». Її ставлення холодне, байдуже, місцями різке. «Я не маю наміру терпіти тут когось ще! Я просто не можу спати в одній кімнаті з чужою людиною, та ще й з прибиральницею!» — ці слова Каті демонструють її розчарування у реальності й початок її внутрішнього зламу. А також початкове ставлення до Саші. Поступово між ними виникає вимушений діалог. Саша спочатку стримана, але далі починає відкривати болючі теми, говорить про свою самотність, про минуле, про людей, які жили тут колись. Катя слухає, хоч і не завжди хоче цього. Між рядками — зіткнення досвіду та мрій, болю і втечі. Катя починає відчувати людяність Саші, бачити в ній не просто прибиральницю, а живу людину з історією, яка намагається вижити в пустому просторі. Згодом я побачила, що відмінність між ними лише зовнішня. Їх об'єднує головне — вразливість і потреба бути почутою. Їхні стосунки не стають дружбою, але це є міст між двома самотностями, які відчули одне одного.

« Ти гарна...» — ця фраза Каті свідчить про зміну її сприйняття Саші.

2.3 Робота над характером та характерністю

Робота над характером персонажа — це пошук його внутрішнього стрижня: того, що ним керує, болить, рухає, що формує його реакції, мовлення, ритм існування. У п'єсі Ганни Яблонської «Двері» Катя — не просто міська журналістка. Вона — складна, багаторівнева особистість, що поєднує в собі силу й вразливість, іронію й потребу в любові, дистанцію й глибоку потребу у близькості. Молода столична журналістка, яка приїхала у провінційне містечко по роботі. З перших сцен вона постає як людина із «свого» світу — упевнена, різка, критична.

Внутрішній характер Каті — це втомлена людина, яка навчилася виживати, але розучилася відчувати. Вона представниця інтелектуального середовища, звикла аналізувати, тримати емоції під контролем, розкладати все на частини. Її жорсткість — це захисна реакція, яка допомагає їй не розсипатися в умовах постійного тиску — ззовні та зсередини. В основі її характеру лежить прагнення до стабільності, до зрозумілої структури. Вона не терпить хаосу — ні у просторі, ні в людях. Тому гуртожиток, у якому вона опиняється, стає для неї шоком. А ще більшим — людина, яку вона змушена «терпіти» поряд.

Катя емоційно закрита, хоча виглядає як жінка, яка «все контролює». Її стиль комунікації — логічний, іноді зверхній, холодно-професійний. Але ця зверхність — не пиха, а страх втратити контроль, виявити слабкість. У глибині її характеру — самотність, відчуття непотрібності, вигоряння, безпорадність перед життям, яке не приносить більше сенсу.

Я працювала над внутрішнім станом Каті через контраст: зовні — зібрана, чітка, розумна; всередині — розгублена, втомлена, з надривом. Мені було важливо не «показувати» її емоції прямо, а дозволити їм прориватися крізь мовчання, очі, паузи, нервовий жест, зміну голосу в простій фразі.

Катя боїться близькості, бо розуміє: якщо впустити когось занадто глибоко — доведеться знімати захисні шари. І тому вона чинить опір. Її характер це боротьба між логікою і почуттями, між звичкою «бути сильною» і внутрішнім бажанням «просто побути живою». Важливим у роботі над характерністю стало усвідомлення, що Катя не хоче змін — але змінюється, бо життя змушує. Її образ — це образ сучасної жінки, яка загнала себе в рамки успіху, сили, незалежності, але в глибині душі прагне, щоб її хтось просто зрозумів. І в кімнаті гуртожитку, де немає втечі, — вона нарешті дозволяє собі відчувати.

У ній відчувається втому від життя, але вона ховає це за сарказмом і контролем. Її характер — про боротьбу між зовнішньою силою і внутрішньою втомою. Саме ця тріщина в її образі — найцікавіше для мене.

2.4 Надзавдання та наскрізна дія ролі

Надзавдання персонажа — це його глибинна внутрішня потреба, головне прагнення, яке стоїть за всіма словами, діями та реакціями. Воно не завжди озвучується прямо, але є рушієм усіх сценічних рішень актора.

Надзавданням Каті як персонажа є збереження контролю над власним життям та ідентичністю в умовах психологічного вторгнення і внутрішнього хаосу.

Вона прагне стабільності, логіки та впорядкованості, але зіткнення з Сашею — людиною з абсолютно іншим життєвим досвідом і світоглядом — порушує цей баланс. Катя, навіть не бажаючи цього, потрапляє у ситуацію, де її звичні механізми захисту не працюють. Вона мусить або зруйнувати свою емоційну броню, або втратити себе. Завдання не просто вижити в новій психологічній реальності, а знайти відповідь на питання: «Хто я є?», коли зникає звична опора — статус, професія, простір і внутрішня рівновага.

На перший погляд, Катя здається зібраною, незалежною, розумною та емоційно захищеною. Вона діє логічно, чітко, навіть жорстко. Але за цією зовнішньою

структурованістю криється глибока втома, розчарування, страх самотності і внутрішнє вигоряння. Її надзавдання — не дати собі розпастися, втримати внутрішню цілісність, захистити свою особисту територію — ментальну, емоційну, тілесну.

Катя приїжджає в маленьке містечко виконати завдання — взяти інтерв'ю, написати матеріал. Але за цим «завданням» ховається спроба втекти: від рутини, від внутрішньої пустоти, від самої себе. Її глибинне надзавдання — зрозуміти, чи залишилось у ній щось справжнє. Через конфлікт із Сашею, через замкнені двері, вона змушена зняти свої соціальні «броні»: журналістку, жінку з великого міста, іронічну спостерігачку — і подивитися на себе без прикрас.

Упродовж п'єси її надзавдання трансформується зі «зберегти себе у звичному вигляді» в «дозволити собі бути живою, вразливою, відкритою».

Катя хоче відновити в собі здатність чути, відчувати, довіряти. І хоча вона не формулює це словами, всі її емоційні зриви, мовчання, реакції — це несвідома спроба дійти до себе справжньої.

З акторської точки зору, надзавдання Каті — це не «зіграти сильну жінку», а прожити шлях від захисту до оголеності, від дистанції — до емпатії. Це пошук рівноваги між інтелектом і серцем, професійною роллю й особистісною правдою. Катя намагається не впасти — і водночас впустити в себе щось живе.

Наскрізна дія ролі — це головна внутрішня мотивація персонажа, те глибинне прагнення, яке змушує його діяти впродовж усієї п'єси. У випадку з Катею, героїнею п'єси Ганни Яблонської «Двері», її наскрізна дія складна й багат шарова, адже вона не зводиться до однієї простої цілі. Катя — жінка, що живе у стані постійного напруження між зовнішнім контролем і внутрішнім хаосом, між соціальною маскою і глибоко прихованою вразливістю.

На початку п'єси Катя приїздить до провінційного гуртожитку з чітким завданням -виконати журналістське доручення. Вона хоче залишитися

незалежною, дистанційованою, зберегти свою професійну позицію стороннього спостерігача. Її початкова наскрізна дія — зберегти контроль, не втратити себе у чужій реальності, не впустити іншу людину надто близько.

Вона прагне ствердження особистої автономії, хоче діяти з позиції сили, знання, досвіду. В її поведінці відчувається потреба самоствердитися через протиставлення себе Саші — прибиральниці, носійці іншого світу, якого Катя, здавалося б, не хоче визнавати. Проте поступово в героїні відбувається зсув. Зіткнення з Сашею в замкненому просторі примушує Катю побачити в іншій жінці не «соціальну роль», а людину з живим болем, страхами, сумнівами. І тоді її наскрізна дія починає трансформуватись: від бажання контролювати до потреби зрозуміти, від захисту — до відкритості.

Усвідомлення власної самотності, емоційного виснаження і неможливості «втекти» змушує Катю змінюватися. Її прагнення до відстороненості поступається пошуку справжнього контакту, розкриттю, внутрішньому зціленню. Вона перестає ховатися за фразами, сарказмом і професійною роллю. Її мовчання в другій половині п'єси говорить гучніше за будь-які монологи — це мовчання вже не холодне, а живе, наповнене розумінням і прийняттям.

Таким чином, наскрізна дія Каті проходить шлях від «захистити себе» до «знайти себе», від емоційного і професійного контролю до вразливості й довіри. Її внутрішній конфлікт — це боротьба між страхом бути справжньою і потребою бути почутою. В результаті вона знаходить не стільки відповіді, скільки силу залишити двері всередині себе хоча б трохи прочиненими.

Для акторського втілення цей шлях особливо важливий. Адже саме наскрізна дія визначає ритм сцени, зміну емоційного стану, мотивує інтонації, жести, паузи. Вона є стрижнем, який тримає образ Каті не як «типаж», а як живу, мінливу, глибоку особистість, яка переживає справжню трансформацію у тісному просторі й ще тіснішій душі.

РОЗДІЛ 3

СЦЕНІЧНЕ ВТІЛЕННЯ ОБРАЗУ

3.1 Використання виразних засобів для становлення сценічного образу (голосова та пластична характеристики, темпоритм ролі)

Зовнішня характеристика Каті : акуратна, доглянута, у сучасному міському одязі, що контрастує з оточенням. Її вигляд підкреслює її «чужість» у просторі гуртожитку.

Голосова характеристика Каті змінюється протягом дії. У перших сценах її мова чітка, холодна, іноді — саркастична. Катя звикла бути в інформаційному середовищі, де важливо «тримати удар», тому її інтонації напружені, голос часто з жорстким відтінком. Гучність середня або трохи підвищена — як ознака бажання контролювати ситуацію. Вона говорить швидко, уривчасто, з паузами, які більше наповнені роздратуванням, ніж рефлексією.

Упродовж розвитку дії голос стає м'якшим, з'являються вагання, затримки перед відповідями, а напруга голосових зв'язок зменшується. Змінюється й тембр — з «металевого» на більш теплий, іноді навіть тремтячий, особливо в моментах, коли Катя втрачає контроль над емоціями або відкривається Саші.

Пластика Каті відповідає її характеру — людини, яка живе в постійному русі великого міста. На початку її рухи стримані, чіткі, з мінімальною кількістю зайвих жестів. Вона стоїть прямо, часто схрещує руки або тримає їх близько до корпусу — це говорить про закритість і недовіру. Катя займає простір економно, але при цьому демонструє впевненість у собі. Хода — рішуча, навіть трохи нервова.

У процесі сценічного розвитку з'являються зміни: рухи стають менш контрольованими, іноді розгубленими. Вона починає торкатися предметів без мети, жестикулювати у пошуках слів — усе це свідчить про внутрішнє зрушення. У моменти емоційного напруження тіло стає вразливим, з'являються мікродрожі,

опускання плечей, уникання погляду. Саме в цих деталях проявляється справжня Катя — не захищена, жива.

Темпоритм ролі Каті будується на контрасті. Спочатку її темп швидкий, іноді навіть уривчастий, що створює відчуття напруженості, бажання «закрити» ситуацію. Її репліки часто звучать, як автоматична відповідь — без емоційного проживання. Але з кожною сценою темп сповільнюється. Катя починає більше слухати, більше мовчати — і саме в тиші з'являється глибина.

Ритм її поведінки змінюється разом із рівнем емоційної залученості. З'являються довгі паузи, часом — напружене мовчання, яке несе в собі більше, ніж слова. В кінці п'єси Катя говорить повільно, з паузами між думками, і це свідчить про внутрішній перелом, про момент, коли її образ більше не захищає, а оголює справжню людину.

Отже, поєднання голосових та пластичних засобів, динаміка темпоритму стали основою для побудови сценічного образу Каті — складного, живого, суперечливого. Через зміну інтонацій, ритму мови, міміки та рухів, мені вдалося показати шлях трансформації — від дистанції й захисту до відкритості, емпатії та прийняття.

3.2 Костюм ,грим та реквізит

Формування художнього образу вистави відіграє важливу роль. Костюм підкреслює ,забарвлює образну мову вистави ,презентує ідейне навантаження п'єси . Д.Лідер казав: ”костюм набуває усіх тонкощів і звичок хазяїна. Він виглядає або так само пом'ятим ,або не дуже охайним, він так само підстаркуватий ,деформований, як і його двійник-хазяїн”.

Костюм Каті відповідає повністю її характеру і професії. Журналістка вдягнута в звичайні чорні джинси .Зверху біла футболка ,такого ж кольору м'ята сорочка ,яка містами заправлена і ні в штани. На шиї висить чорна смужка типу “чокер”,деталь

,яка свідчить про почуття стилю і намагання відповідати сучасній моді .Верхній одяг шкіряний піджак.

Грим-мистецтво зміни зовнішнього вигляду актора(переважно обличчя) за допомогою спеціальних фарб ,наклейок ,перук, зачісок та інших приладь для гримування з метою створення певного образу, який залежить від характеру прописаного у п'єсі ,від концепції вистави і навіть від оформлення сцени,декорацій ,костюму.

Грим Каті звичайний “нюд”. Тобто трохи підкреслила очі, небагато рум'ян ,і помада в колір натуральних вуст. Також розпатляне волосся, заплутане , пряме.

Реквізит який я використовую у виставі : окуляри ,портфель ,пляшка з коньяком,2 стакани ,диктофон .

ВИСНОВОК

Робота над роллю Каті в п'єсі Ганни Яблонської «Двері» стала для мене не лише навчальним етапом, а й глибоко особистим досвідом проживання історії жінки, яка, залишаючись зовні сильною та контрольованою, всередині переживає емоційне вигорання, самотність і втрату себе. Через аналітичну та сценічну роботу мені вдалося по-іншому подивитися на механізми взаємодії особистості з навколишнім світом, зокрема в ситуації, коли звичні маски більше не працюють.

П'єса Яблонської дозволила побачити, наскільки глибоким може бути драматургічний текст, побудований не на дії, а на внутрішньому русі душі, на діалозі, в якому мовчання та паузи говорять гучніше за слова. Через мовні інтонації, жести, міміку та темпоритм я прагнула не просто «показати» Катю, а втілити її внутрішній перелом — той момент, коли людина стикається з правдою про себе і більше не може сховатися за професійною маскою.

На основі глибокого аналізу тексту, контексту створення п'єси, авторської позиції та символіки образу, я виявила, що роль Каті — це не просто образ «міської жінки», а втілення цілого покоління людей, які навчилися виживати, але не завжди — жити. Її образ вимагає великої щирості, точності, чутливості до деталей, бо лише так глядач зможе відчувати її внутрішню боротьбу.

Практична частина роботи над роллю — репетиції, робота з тілом, голосом, емоцією — стали простором пошуку: як не «грати», а «бути»? Як не імітувати біль, а дозволити йому народитися в моменті? Як не прикрашати реальність, а прийняти її такою, якою вона є — напруженою, неідеальною, чесною?

Образ Каті дав мені можливість пережити не лише акторську трансформацію, а й особистісне відкриття: іноді справжня близькість і розуміння виникають саме в тих просторах, де ми почуваємося замкненими. Там, де двері не відкриваються зовні — але починають відкриватися всередині нас.

Таким чином, творчий проєкт не лише виконав поставлену мету — дослідити

методи створення сценічного образу, — а й дав поштовх до глибшого осмислення суті акторської професії: бути провідником між текстом і глядачем, між авторським наміром і живим переживанням, між роллю і правдою.

Актуальність п'єси говорить про сучасні проблеми сучасною мовою. Глядач впізнає у подіях і характерах реальні ситуації та себе. Це наближує театр до глядача, робить його живим, емоційно чесним, здатним не лише розважати, а й викликати роздуми, співпереживання, іноді — біль.

Сучасність тексту також дозволяє акторам і режисерові працювати з матеріалом гнучко, створюючи щось близьке до документального театру, де кожен жест, кожне слово — на межі правди. Для мене ця робота стала особливою: вона навчила бачити тонкі деталі, слухати мовчання між рядками, відчувати біль і ніжність там, де зовні — буденність і втома.

Дуже сподіваюся, що створена історія не залишить глядачів байдужими, адже саме через сучасні історії ми можемо говорити про вічні цінності — співчуття, повагу, любов і право бути почутим. Класика назавжди залишиться з нами ,але особисто я хотіла би побачити більше втілення на сцені сучасних постанов.

Бачити і просувати наших ,сучасних письменників. В майбутньому сподіваюсь побачити більше втілень творчості Ганни Яблонської і залюбки сама прийняла в цьому участь.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

- Бондар-Терещенко І. «Ганна Яблонська: голос нової драми» // Український театр. - 2011. - №2.
- Курис Г. «Постдраматичний простір у п'єсах Ганни Яблонської» // Сцена і екран. - 2012. - №4.
- Циганкова Н. «Жіночий образ у сучасній драматургії: приклад Ганни Яблонської» // Театр і особистість. - 2013.
- Хоменко Т. «Ганна Яблонська -трагічний голос сучасної сцени» // ЛітАкцент. - 2011.
- Яценко О. Театр рефлексії: тенденції української драматургії ХХ століття. - Київ: Темпора, 2015.
- Гуменюк І. «Нова драма як виклик часу: Ганна Яблонська» // Вісник Одеського національного університету. - 2014.
- Репертуар студентського театру КНУТКиТ ім. Карпенка-Карого: архіви сценічних майстерень 2014-2019.
- Дискусія «Сучасна українська драма: Яблонська, Куріс, Ар'є» /| Гоголь, Київ, 2016.
- Історія постановок Ганни Яблонської в театральному просторі України (аналітична збірка) // Український театр ХХІ століття. — Київ: Мистецтво, 2020.
- Хоменко Т. «Після Яблонської: пам'ять і театр» // ЛітАкцент, 2011. —
- Публікація про читку п'єси «Двері» у театрі «ДАХ» // Театрально-концертний Київ, 2011.

Прес-реліз Харківського театру «Живий голос»: постановка «Дверей» (2012)

//Kharkiv.art.theatre.ua

ДОДАТКИ

ОБРАЗ КАТІ:

ОБРАЗ САШІ:

ГАННА ЯБЛОНСЬКА

ГАННА ЯБЛОНСЬКА

ДВЕРІ

У ролі Каті-Куликова Дар'я

Дипломна вистава
студентки 4-го
курсу
кафедри
майстерності
актора
керівник курсу:
кандидат
мистецтвознавства
Мізяк
Віталій Дмитрович
Режисер-
викладач :
Заслужена
артистка
України ,старший
викладач
Струннікова